
KOOPERATİF SİGORTACILIĞININ SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ YERİ

THE ROLE OF COOPERATIVE INSURENCE IN THE INSURANCE SECTOR

Elif TAŞDELEN¹ - Doç. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU²

Geliş Tarihi: 03.02.2017	Kabul Tarihi: 07.02.2017
--------------------------	--------------------------

ÖZET

Kooperatif sigortacılığı, sigorta, sigortalı ve sigortacı sıfatlarının birleştiği bir sigorta türüdür. Dünya genelinde 750 binden fazla kooperatif bulunurken ülkemizde 84 bine yakın kooperatif bulunmaktadır. Ülkemizde yeni bir kooperatifçilik türü olan sigorta kooperatifleri 1800'lü yıllardan bu yana başta ABD'de daha sonra Avrupa'da yaygınlaşan bir yöntemdir. Fransa, İsviçre, İngiltere ve Amerika'da kurulan sigorta kooperatifleri çok ilgi görmüştür. Türk sigorta sektöründe faaliyet gösteren iki sigorta kooperatifi bulunmaktadır. Bu çalışmada Dünya'da ve Türkiye'de sigorta kooperatiflerinin genel çerçevesini belirlemektir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Sigorta Kooperatifleri, Türk Sigorta Sistemi

ABSTRACT

Cooperative insurance is a type of insurance that combines the characteristics of insurance, insured and insurer. More than 750 thousand cooperatives are found in the world while there are 84 thousand cooperatives in our country. Insurance cooperatives, a new type of cooperative in our country, are a method that has been widespread in the United States and later in Europe since the 1800's. Insurance cooperatives

¹Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sigortacılık Programı Yüksek Lisans Öğrencisi, elif.tasdelen@gazi.edu.tr

²Gazi Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu, Sigortacılık Bölümü, Doç. Dr., ozudogru@gazi.edu.tr

established in France, Switzerland and America have attracted much interest. There are two insurance cooperatives operating in the Turkish insurance sector. In this study, insurance cooperatives were evaluated in the world and in Turkey.

Key Words: Insurance, Insurance Cooperatives, Turkish Insurance Industry

1. GİRİŞ

Sigorta, belirli bir prim karşılığında bireylerin yaşamlarının ve kuruluşların para ile ölçülebilir değerlerin kural ve yönetmeliklerle belirlenmiş rizikoların gerçekleşmesinden doğabilecek maddi hasarların ölçülebilecek değer üzerinden, gerçekleşecek hasar oranında karşılayarak, sosyo-ekonomik çöküntüleri dağıtan ve önleyen, yatırımlara aktarılan fonları ve ikrazları ile ekonomiye kaynak sağlayan işlemler bütünüdür. Sigorta sistemi sayesinde kişiler ve kurumlar gelecekte ortaya çıkabilecek risklerden korkmadan yaşayabilmekte ve güven içerisinde yeni girişimlerde bulunabilmektedirler (Kaya, 2013:15).

Kooperatif sigortacılığı modern sigortanın gelişiminde önemli role sahiptir. Bu sigorta türünün temelinde aynı bölgede yaşayan insanlar ya da aynı meslek sahipleri arasındaki dayanışma faaliyetleri yer almaktadır. Günümüzde belirli toplulukların ihtiyaçları için faaliyet gösteren küçük ölçekli sigorta kooperatifleri olduğu gibi, bu sektörde lider durumda bulunan ve karşılıklılık (mütekabiliyet) ilkesine bağlı olarak faaliyet gösteren kuruluşlar da bulunmaktadır (Öner Kaya, Kaya, Aypek, 2015).

Bu çalışmanın amacı, kooperatif sigortacılığı sisteminin ülkemizde ve dünyadaki genel çerçevesini belirlemek ve ülkemizdeki uygulamaları incelemektir.

2. KOOPERATİF SİGORTACILIĞI

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunun 3. Maddesinde;

“MADDE 3- (1) Türkiye’de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştirgal edemez.

(3) Üyeleri dışındaki kişilerle sigorta sözleşmesi yapmayan kooperatif şeklinde kurulan

sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin;

a) Mütüel (karşılıklı) sigortacılık yapması,

- b) Ortak sayısının ikiyüzden az olmaması,
 - c) Yöneticilerine herhangi bir ayrıcalık vermemesi,
- Zorunludur.” denilmektedir.

Kooperatif sigortacılığının amacı, belirli risk grubundaki bireyleri bir arada tutarak karşılaşılabilecek tehlikelerde zararı en aza indirerek, bireylerin toplumsal yaşam dengelerini koruyarak hasarların telafi edilmesini sağlamaktır. Kar etmekten ziyade bir riskin bir diğeri hesabına üstlenilmesi prensibi ile ortak garantinin sağlanmasıdır (Selçuk, 2011).

Karşılıklılık esasına dayanan sigorta kooperatifleri aynı tehlikeye maruz kalan bireylerin belirli meblağlar ödeyerek bu sisteme üye olmalarıyla kurulmuş olur. Üyelerinden herhangi biri sigorta konusu olan bir zarara maruz kalınca, toplanan meblağdan kişinin zararı ödenir. Hasar tazminatları ödendikten sonra toplanan meblağdan artan tutar olduğunda üyeleri ödenir ya da gelecek için ihtiyat olarak saklanır. Örneğin, 50.000 TL değerindeki otomobilinizin kasko sigortasını konvansiyonel bir sigorta şirketinde yaptırmak istediğinizde şirket sizden bir yıllık zaman dilimi için 2.500 TL bir bedel isteyecektir. Aslında sigorta şirketinin anlatmak istediği bir yıl içerisinde otomobilinin başına bir şey gelirse 50.000 TL ye kadar riskin kendisine ait olduğudur. Aynı şekilde bir yıl içerisinde herhangi bir risk gerçekleşmezse sigortalının ödemiş olduğu 2.500 TL’nin yine kendisinin olduğudur. Kooperatif sigortacılığında ise bireyler söz konusu 2.500 TL’ yi ilgili fona bırakır ve üyeleri arasından kimin aracı zarar görmüşse ilgili fondan o kişiye ödeme yapılır. Yılsonunda ise fondaki para artmışsa üyeler arasında paylaşılır. Fon zararı meydana gelmişse üyeler arasında zarar kapatılması yoluna gidilir (Üstün, 2014)

Tablo 1- Geleneksel Sigorta ile kooperatif sigortacılığı arasındaki farklar (Yıldırım, 2014)

Konu	Geleneksel Sigorta	Kooperatif Sigortacılığı
Amaç	Hissedarlara kar sağlamak	Katılımcıların dayanışması
İşlem	Risk Transferi	Katılımcılara riski yayma
Kazanç Planı	Kar Maksimizasyonu	Bağışçıların faydası
Fonun Sahibi	Hissedarlar	Katılımcılar
Yönetim	Şirket Yönetimi	Operasyon Sorumlusu
Akit	Satış Sözleşmesi	Risk Ortaklığı
Yatırım	Faizli İşlemler	Faizsiz, Kar-zarar ortaklığı
Fonda Kalan Para	Hissedarların Hesabına	Katılımcıların yararı gözetilir

2.1 DÜNYADA KOOPERATİF SİGORTACILIĞININ SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ YERİ

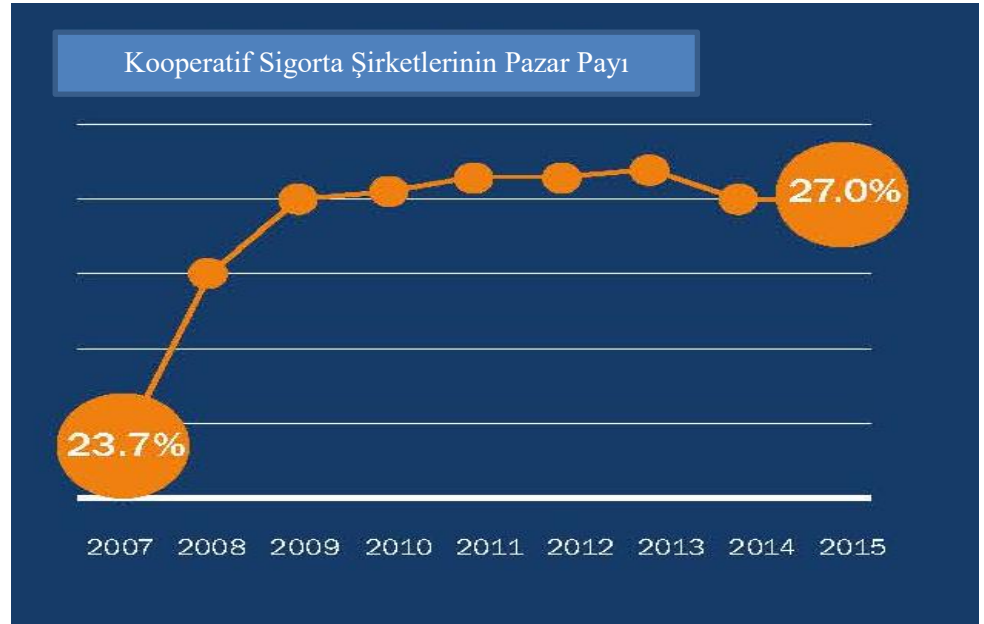
Sigorta kooperatifleri dünya genelinde ileri gelen kuruluşlar arasında yer almaktadır.

Dünya genelinde sigorta kooperatifleri 1895 yılında uluslararası örgütlenerek, Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) çatısı altında birleşmişlerdir. ICA’ da yer alan sekiz sektör örgütünden biri de, 1972 yılında federasyon olarak yapılan ve 2010 yılı verileri incelendiğinde 73 ülkeden 223 kuruluşu bulunan, Uluslararası Mütuel ve Sigorta Kooperatifleri Federasyonu’nun (The International Cooperative and Mutuel Insurance Federation) olduğu görülmektedir (www.sigorta.net.tr, 21.12.2016).

Kooperatif sigortacılığı sektörü, küresel sigorta piyasası içinde 2007 yılından beri en hızlı büyüyen sektör olmuştur. Karşılıklı sigortacılığın toplumda giderek artan olumlu etkileri ile 2015 yılında bu sektör çalışanlarının sayısı dünya genelinde 1.11 milyona ulaşmıştır. Sektör ayrıca 960 milyondan fazla insana hizmet etmektedir. Uluslararası

Kooperatif ve Karşılıklı Sigortacılık Federasyonun son araştırmalarına göre 2015 yılında küresel sigorta piyasası içinde toplanan primlerin %27'sini karşılıklı ve kooperatif sigortacılığı oluşturmaktadır. Uluslararası Kooperatif ve Karşılıklı Sigortacılık Federasyonu tarafından en son oluşturulan veri grafikleri, sigorta kooperatifçiliğinin 2007' de %23.7 olan Pazar payını koruduğunu ve 2015 yılında önemli bir artış göstererek %27' ye ulaştığını gösteriyor. 2015 yılında ABD doları karşısında önemli para birimlerinin değer kaybetmesi, karşılıklı ve kooperatif sigortacıları tarafından 1.2 trilyon ABD doları ve küresel pazarda %5' lik bir düşüşe neden olmuştur (icmif.org, 21.12.2016).

Şekil 1- Kooperatif Sigorta Şirketlerinin Pazar Payı
(www.icmif.org, 2016)

Karşılıklı sigorta toplum, sigortalılar, sigorta sektörü ve ekonomi açısından büyük yararlar sağlar.

Sigortalılara sağladığı yararlar açısından için;

- Yapılan ödemelerden sonra arta kalan tutarlar sigortalılar yararına kullanılır.
- Bütün çıktılar ortakların faydası içinde kullanılır.
- Kar payları ortaklar dışında kimseye ödenmez.
- Kooperatif sigortacılığı üyeleri yönetime katılarak, teşvik edilir.

- Ortaklar demokratik bir şekilde yönetime katılır.

Topluma sağladığı yararlar açısından için;

Sigorta kooperatifinin üyeleri sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eder.

- Toplumsal aktivitelerle meşguldürler
- Topluma uzun vadeli iş imkanı sunma eğilimindedirler.

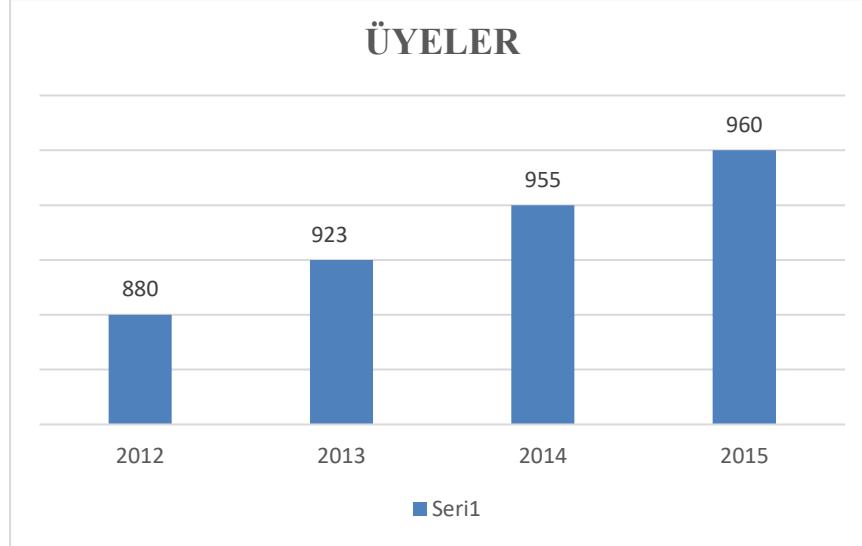
Sigorta sektörüne sağladığı yararlar açısından;

- Karşılıklı iş modeli benimsenmiştir. Hissedar odaklı iş modeli ile rekabet eder.
- Üyelerinin tamamının ihtiyaçları dinlenerek yenilikçi bir yapı tercih edilir.
- Finansal sektörün istikrarını sağlamak için uzun vadeli iş stratejileri benimsenir.

Ekonomi sektörüne sağladığı yararlar açısından;

- Sigortacılık iş modellerinin çeşitliliği sektörün esnekliğini artırır.
- Kooperatif sigorta şirketler finans sektöründe istikrar sağlar (amice.org, 27.12.2016).

Şekil 2- Kooperatif Sigortacılığı Üyeleri (www.icmif.org, 2016)

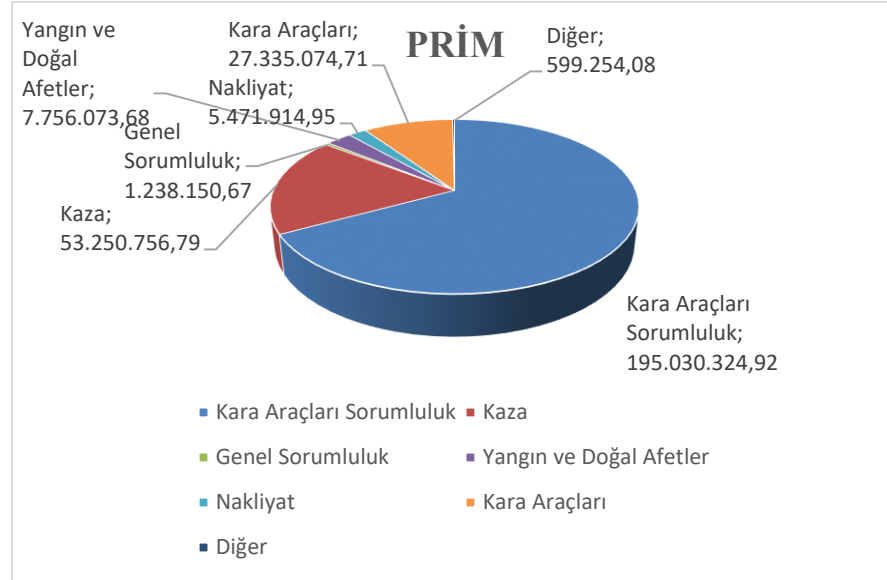

2.2 TÜRKİYE’ DE KOOPERATİF SİGORTACILIĞI

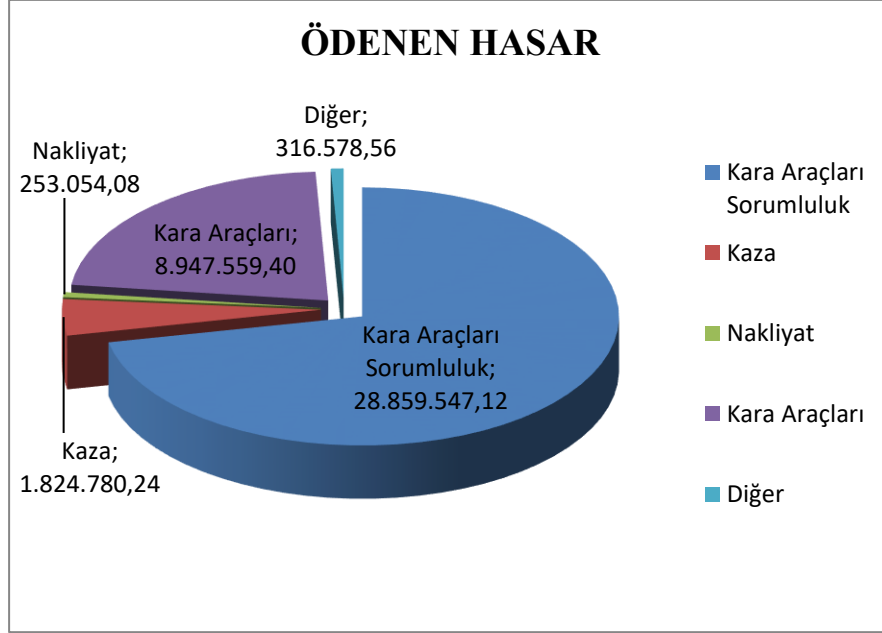
2013 yılı sonunda Türkiye’de faaliyet gösteren 61 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketinden 58’i anonim şirket, biri kooperatif şirket, ikisi ise merkezi yurtdışında bulunan bir şirketin şubesi olarak kuruldu. Diğer bir sigorta kooperatifi ise 2014 yılında faaliyete başlamıştır. Son durumda Türkiye’de faaliyette olan iki sigorta kooperatifi bulunmaktadır. Bunlar S.S. Kuru Sigorta Kooperatifi ve S.S. Doğa Sigorta Kooperatifi’dir. İki sigorta kooperatifi de yalnızca ortaklarıyla sigortan sözleşmesi düzenleyerek, hayat dışı sigortacılık alanında faaliyet göstermektedir (Aypık, Öner Kaya, Kaya, 2015).

S.S. Doğa Sigorta Kooperatifi 03.06.2007 tarih ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu hükümleri uyarınca kurulmuştur. Yalnızca ortaklarıyla sigorta sözleşmesi düzenleyerek, hayat dışı sigortacılık alanında her nevi sigortacılık işlemlerini yapmaktadır. Genel merkezi İstanbul’da olan S.S. Doğa Sigorta Kooperatifi tarafından 2015 yılında toplam 291.721.550 TL prim üretilmiş, 40.201.519 TL hasar ödenmiştir. 2015 yılında; yangın, kaza, kasko, genel sorumluluk, trafik, genel zararlar branşlarında üretim gerçekleşmiştir. 2015 yılı sonunda kooperatifin ortak sayısı 556.372’ dir. Aşağıda toplam üretim, hasar ödenen prim oranları ve teknik karlılık rakam bazında gösterilmiştir:

Şekil 3- Prim Grafiği (www.dogasigorta.com, 2017)

Şekil 4- Ödenen Hasar (www.dogasigorta.com, 2016)

Kooperatifin 2015 yılı sonu toplam aktifleri bir önceki yıla oranla %853,41 artış göstermiştir. Toplam aktifler içinde nakit ve nakit benzeri varlıkların payı %61,58 ve toplam alacakların payı % 24,56' dır. 31 Aralık 2015 sonu itibariyle kooperatifin özsermaye tutarı 37.623.370' dir (www.dogasigorta.com, 27.12.2016).

S.S Koru Sigorta Kooperatifi Türkiye' de kooperatif sigortacılığının ilk temsilcisidir. S.S Koru Sigorta Kooperatifi 2014 yılına göre, %200 lük bir artışla 95.000.000 TL prim üretimi gerçekleştirmiştir. 2015 yılında kooperatif ortaklarına ve mağdurlara 36.000.000 TL hasar tazminatı ödemiştir. 2015 yılı sonunda kooperatifin ortak sayısı poliçe artışına paralel şekilde 173.650'ye ulaşmıştır. Kooperatif sermayesi 30.09.2015 tarihi itibariyle geçen yıla göre 15.981.146 TL'ndan 33.660.383 TL'na yükselmiştir. Aşağıda yer alan tabloda 2015 yılı prim üretimi gösterilmiştir (www.korusigorta.com.tr, 28.12.2016).

Tablo 2- 2015 Prim Üretim Dağılımı (www.korusigorta.com.tr,2016)

BRANŞLAR	Hedef	Gerçek	Hedef Pay %	Gerçek Pay %	Gerçekleşme%
Yangın ve Doğal Afetler	6.363.466	1.336.484	7,2	2,3	21,0
DASK	2.722.277	2.166.132	3,1	2,3	79,6
Kaza	9.904.723	1.506.701	11,3	1,6	15,2
FGS	8.000.000	4.105.000	9,1	4,3	51,3
TARİM	1.995.788	2.431.404	2,3	2,6	121,8
Genel Sorumluluk	6.236.135	1.603.459	7,1	1,7	25,7
Hukuksal Koruma	2.168.415	404.384	2,5	0,4	18,6
Kara Araçları	15.918.903	7.139.211	18,1	7,5	44,8
Kara Araçları ve Sorumluluk	31.739.517	74.042.692	36,1	77,7	233,3
Genel Zararlar	2.350.775	509.161	2,7	0,5	21,7
Nakliyat	600.000	11.931	0,7	0,0	2,0
Toplam	88.000.000	95.256.588	100	100	108,2

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

2007 yılında yürürlüğe giren Sigortacılık Kanunundan önce sigortacılık faaliyetlerinde bulunabilmek için anonim şirket şeklinde kurulacak sermaye şirketi olmak gerekirken, yapılan yeni düzenleme ile kooperatiflerin de sigortacılık işlemi yapabilmelerine imkan sağlanmıştır. Bu düzenleme ile Avrupa Birliği ile uyum programı çerçevesinde mevzuatımıza girmiş olan sigorta kooperatifleri ülkemizde gelişme aşamasındadır. Kooperatifçilik yolu ile sigorta sektörüne yeni bir açılım gelmiştir. Poliçe sahipleri kooperatif olmanın bir gereği olarak birlik ve

dayanışma bilinci ile hareket ederek daha güvenle ve daha ekonomik şekilde bu sistemde yer alır. Ayrıca kooperatif ortaklarının, kooperatifin elde ettiği gelir ve gider farklarından pay alması kooperatife duyulan güveni artırır.

Sigorta kooperatifleri, yaptıkları tüm iş ve işlemleri belgelendirmeleri ve ortaklarına hesap vermelerinin sonucu olarak kayıt dışı ekonominin azaltılması açısından büyük önem arz etmektedir.

Ülkemizde başarısızlıkla sonuçlanan birçok konut kooperatifinin aksine sigorta kooperatifçiliğinin başarılı olması için hiçbir neden ve engel yoktur. Sigortacılık iş ve işlemlerinin T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığına bağlı, Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Denetleme Kurulu tarafından denetlenmesi ve yönetilmesi sigorta kooperatiflerine duyulan güveni artırmalıdır. Buna rağmen sigorta kooperatifçiliği uygulamaları yok denecek kadar azdır. Sigorta sektöründe toplam sermayenin yüzde 70'e yakını da yabancı sermayeye aittir.

Kooperatif sigortacılığı uygulamalarının daha yaygın şekilde kullanılmasını sağlamak için bu sektöre toplayacakları primleri en verimli şekilde değerlendirebilecekleri kolaylıklar sunulması, topladıkları primleri istedikleri gibi kullanma imkanından mahrum bırakılmaması, vergisel teşviklerle desteklenmesi, kamuda oluşan önyargının giderilmesi, gerekmektedir. Bugün Dünyada kooperatif sigortacılığı başarı ile uygulanmaktadır. Ülkemizde de yerli yatırımcılar teşvik edilerek çok sayıda insana istihdam sağlanabilir.

KAYNAKÇA

AMICE, What is the mutual insurance?, <http://www.amice-eu.org/today.aspx>, 21.12.2016

AMICE, Mutual insurance: What is it? Why use it? http://www.amice-eu/userfiles/AISAM_What_is_mutuality-en.pdf, 21.12.2016

ICMIF, Global mutual and cooperative market infographic 2016, <http://www.icmif.org/global-mutual-and-cooperative-market-infographic-2016>, 21.12.2016

Selçuk, M., İslami Bir Sigorta Deneyimi Olarak Tekafül, Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, 2015, Kütahya.

Kaya, Feridun, (2013), Sigortacılık, İstanbul: Beta Yayınevi.

Aypek N., Öner Kaya E. ve Kaya B., Türk Sigorta Sektöründe Yeni Bir Aktör: Sigorta Kooperatifleri, 21. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, 2015, Karabük.

S.S. Kuru Sigorta Kooperatifi, <http://www.kurusigorta.com.tr>,
(28.12.2016)

S.S Doğa Sigorta Kooperatifi, <http://www.dogasigorta.com.tr>,
(28.12.2016)

Üstün, Y., Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı, Karınca Dergisi,
Mart 2014, 80 (927).

Yıldırım, İ. (2014), İslami Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve
Türkiye’de Uygulanabilirliği, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri
Dergisi, 2014, 6 (2).

www.sigorta.net.tr (28.12.2016)

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu, T.C Resmi Gazete,14/06/2007, Sayı:
26552.